

PRACE ORYGINALNE • ORIGINAL PAPERS

Świadomość pacjentów dotycząca powikłań związanych z paleniem papierosów

Awareness of smokers regarding complications associated with smoking

SYLWIA PRZYBYLSKA-KUĆ^{A,F}, ELŻBIETA BARTOSZEK^{A,F}, MAŁGORZATA DEC^{A,F},
WOJCIECH MYŚLIŃSKI^{A,B}, JERZY MOSIEWICZ^{A,D,E}

Katedra i Klinika Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

A – przygotowanie projektu badania, B – zbieranie danych, C – analiza statystyczna, D – interpretacja danych,
E – przygotowanie maszynopisu, F – opracowanie piśmiennictwa, G – pozyskanie funduszy

PL ISSN 1734-3402

Streszczenie Wstęp. Palenie tytoniu jest jednym z najpoważniejszych czynników ryzyka nowotworów i chorób układu krążenia. Odsetek osób palących papierosy w Polsce wynosi około 33% populacji.

Cel pracy. Ocena świadomości pacjentów dotycząca powikłań związanych z paleniem tytoniu.

Materiał i metody. Analizie poddano dane uzyskane w oparciu o kwestionariusz ankietowy własnego autorstwa przeprowadzony w grupie 67 chorych uzależnionych od palenia tytoniu hospitalizowanych w Klinice Chorób Wewnętrznych UM w Lublinie.

Wyniki. Chorobą najczęściej wskazywaną przez pacjentów jako powikłanie nałogu palenia był rak płuca (94,03%), w dalszej kolejności wymieniane były: rak krtani, zawał serca, przewlekła obturacyjna choroba płuc, rak przełyku i inne.

Wnioski. Wyniki przeprowadzonej ankiety świadczą o dużej świadomości pacjentów dotyczącej roli nałogu palenia papierosów w patogenezie raka płuca. Udział nałogu w patogenezie udaru mózgu wskazało jedynie 31,34% ankietowanych.

Słowa kluczowe: palenie tytoniu, rak płuca, podstawowa opieka zdrowotna.

Summary Background. Smoking is one of the most considerable risk factors for cancer and cardiovascular diseases. Percentage of smokers in Polish population is approx. 33%.

Objectives. Assessment of smoking patients awareness on the effects of smoking.

Material and methods. A questionnaire survey was conducted in a group of 67 smoking patients hospitalized in the Department of Internal Diseases at the Medical University of Lublin.

Results. The most common disease indicated by the patients was lung cancer (94.03%), furthermore there were indicated: laryngeal carcinoma, myocardial infarction, chronic obstructive pulmonary disease, esophageal carcinoma and others.

Conclusions. The results show a significant patients' awareness on the role of smoking and the pathogenesis of lung cancer. The contribution of smoking in the pathogenesis of brain stroke was indicated by only 31.34% questioned patients.

Key words: smoking, lung cancer, primary care.

Wstęp

Na podstawie badania NATPOL PLUS, dotyczącego rozpowszechnienia głównych czynników ryzyka chorób sercowo-naczyniowych [1], ocenia się, że odsetek osób palących papierosy w Polsce wynosi około 33% populacji. Jest to jeden z najwyższych wskaźników na świecie. Do osób palących najczęściej należą osoby młode i w średnim wieku. Codzienna konsumpcja wyrobów tytoniowych w Polsce dotyczy ponad 10 milionów osób, najczęściej w wieku 20–50 lat [2].

Palenie papierosów jest jednym z najpoważniejszych czynników ryzyka nie tylko chorób układu krążenia (choroba niedokrwienna serca, miażdżyca, udar mózgu), ale wielu nowotworów (płuc, krtani, jamy ustnej, żołądka, nerki, trzustki, gardła, przełyku, pęcherza moczowego, szyjki macicy) oraz innych chorób (przewlekła obturacyjna choroba płuc, osteoporoza, zwyrodnienie plamki związane z wiekiem). Umieralność z powodu raka płuca w Polsce jest na jednym z najwyższych poziomów na świecie. Rocznie przedwcześnie z powodu chorób odtytoniowych umiera około 50 000 Polaków [2]. Wiedza na temat szkodliwości uzależnienia od nikotyny jest od wielu lat rozpowszechniana za pomocą środków masowego przekazu, jednakże podkreśla się w nich przede wszystkim możliwość wystąpienia raka płuca, mało mówi się o innych jednostkach chorobo-

wych. Wobec tego ciągle wysoki odsetek palaczy w polskiej populacji może świadczyć o niedostatecznej świadomości na temat możliwych powikłań uzależnienia od tytoniu.

Cel pracy

Celem badania była ocena świadomości pacjentów dotycząca powikłań związanych z paleniem tytoniu.

Materiał i metody

Badanie przeprowadzono w grupie 67 przypadkowo wybranych chorych uzależnionych od palenia tytoniu hospitalizowanych w Klinice Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Medycznego w Lublinie. W badanej grupie było 50 mężczyzn i 17 kobiet. Wiek ankietowanych wynosił średnio 52 lata (od 24 do 80 lat). Najliczniejszą grupę stanowili pacjenci ze średnim wykształceniem (40,3%). Średni czas trwania nałogu wynosił w badanej grupie 24 lata. Analizie poddano dane uzyskane w oparciu o kwestionariusz ankietowy własnego autorstwa, w którym badani mieli wskazać wszystkie jednostki chorobowe związane z nałogiem palenia papierosów. Podanych było 20 jednostek chorobowych, z czego 13 miało związek z tym nałogiem. Analizy statystycznej dokonano za pomocą programu STATISTICA 10 PL.

Wyniki

Chorobą najczęściej wskazywaną przez pacjentów jako powikłanie nikotynizmu był rak płuca (94,03%), w dalszej kolejności wymieniane były: rak krtani, zawał serca, POChP, rak przełyku i inne (tab. 1). Do chorób najrzadziej postrzeganych jako powikłanie palenia papierosów należały: rak trzustki, rak nerki, osteoporoza. Związek nikotynizmu z udarem mózgu deklarowało 31,34% ankietowanych, z nadciśnieniem tętniczym – 49,25%, zaś z miażdżycą – 40,3%.

Tabela 1. Najczęstsze choroby związane z nikotynizmem wskazywane przez badanych

Jednostki chorobowe	%	n
Rak płuca	94,03	63
Rak krtani	76,12	51
Zawał serca	56,72	38
Astma/POChP	56,72	38
Rak przełyku	52,24	35
Nadciśnienie tętnicze	49,25	33
Rak jamy ustnej	44,78	30
Miażdżycy	40,30	27
Rak żołądka	32,84	22
Udar mózgu	31,34	21
Rak trzustki	28,36	19
Rak nerki	19,40	13
Osteoporoza	8,95	6

Dyskusja

Wyniki przeprowadzonej ankiety świadczą o dużej świadomości pacjentów dotyczącej roli nałogu palenia papierosów w patogenezie raka płuca. Zdecydowana większość ankietowanych (94,03%) wskazywała na związek nałogu z rozwojem tej choroby. Wyniki te nie są porównywalne w stosunku do danych zebranych wśród 50 pacjentów z rozpoznaniem raka płuca hospitalizowanych w Oddziale Pulmonologii Szpitala Specjalistycznego w Tarnowie. W wymienionej grupie 80% pacjentów charakteryzowało się bowiem niskim poziomem wiedzy na temat szkodliwości palenia, ponadto 28% ankietowanych biorących udział w przytoczonym badaniu nie kojarzyło nałogu u siebie z zachorowaniem na raka płuca [3]. Zjawisko to może mieć

wpływ na stopień motywacji do podjęcia terapii antynikotynowej.

Niepokojące dane uzyskano na temat postrzegania przez ankietowanych związku palenia papierosów ze wzrostem ryzyka udaru mózgu – udział nałogu w patogenezie tej choroby wskazało jedynie 31,34% pacjentów biorących udział w badaniu. Wynik ten jest prawie dwukrotnie mniejszy niż odsetek uzyskany w Globalnym Sondażu Dotyczącym Używania Tytoniu przez Osoby Dorosłe (Polska, 2009–2010), w którym 61,8% dorosłych Polaków deklarowało związek nikotynizmu z udarem mózgu, była to jednak również najrzadziej wymieniana jednostka chorobowa w tej analizie [4].

Choroby biorące udział w patogenezie udaru mózgu – nadciśnienie tętnicze i miażdżycy – są powiązane z nikotynizmem według – odpowiednio: 49,25 i 40,3% – ankietowanych biorących udział w badaniu. Podobne wyniki uzyskali Wawrzyniak i wsp. w badaniach ankietowych wśród pacjentów podstawowej opieki zdrowotnej: związek palenia z nadciśnieniem tętniczym dostrzegano 40% ankietowanych, z rozwojem miażdżycy – 57%. [5]

Należy pamiętać, że palenie papierosów jest jednym z najpoważniejszych czynników ryzyka sercowo-naczyniowego podlegających modyfikacji. Stanowi to ogromne wyzwanie z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki chorób, zwłaszcza w podstawowej opiece zdrowotnej. Działania na rzecz zwiększania wiedzy na temat szkodliwości palenia tytoniu mogą przyczynić się do zwiększenia motywacji do przerwania nałogu, a w perspektywie – do zmniejszenia zapadalności na choroby cywilizacyjne związane z nikotynizmem. Niestety, badania Puchalskiego [6] wykazały, że częściej niż co druga badana osoba (57%) ocenia, że przekazy na temat szkodliwości palenia papierosów są przesadzone. Opinię taką wyraziła zdecydowana większość badanych palaczy (71%) oraz 52% osób niepalących, biorących udział w badaniu. Potrzeba prowadzenia szeroko zakrojonych działań profilaktycznych i edukacji pacjentów w podstawowej opiece zdrowotnej wydaje się zatem być ciągle aktualna.

Wnioski

1. Chorobą najczęściej wskazywaną jako powikłanie nikotynizmu jest rak płuca.
2. Wiedza na temat związku palenia papierosów z rozwojem miażdżycy, nadciśnienia tętniczego i udaru mózgu jest niewystarczająca.
3. Działania mające na celu rozpowszechnienie wśród palaczy wiedzy na temat szkodliwości nałogu i szeregu powikłań z nim związanych mogą przyczynić się do wzrostu motywacji do jego przerwania.

Piśmiennictwo

1. Zdrojewski T, i wsp. Rozpowszechnienie głównych czynników ryzyka chorób układu sercowo-naczyniowego w Polsce: wyniki badania NATPOL PLUS. *Kardiolog Pol* 2004; 61: 1–26.
2. Sochocka L, Kurpas D. Palenie tytoniu wśród personelu pielęgniarskiego. *Fam Med Prim Care Rev* 2010; 12(4): 1044–1048.
3. Łabuzek M, Kołodziejki LS, Moździerz K. Wiedza na temat szkodliwości palenia tytoniu u mężczyzn hospitalizowanych z powodu raka płuca. *Probl Hig Epidemiol* 2007; 88(Supl. 3): 33–34.
4. *Globalny Sondaż Dotyczący Używania Tytoniu przez Osoby Dorosłe 2009–2010*. www.mz.gov.pl.
5. Wawrzyniak A, Jurga J, Ignaszak-Szczepaniak M, i wsp. Nikotynizm w populacji praktyki lekarza rodzinnego. *Fam Med Prim Care Rev* 2008; 10(3): 730–732.
6. Puchalski K. Opinie Polaków dotyczące palenia tytoniu – czy wpływają na zahamowanie spadku jego rozpowszechnienia? *Probl Hig Epidemiol* 2013; 94(2): 215–225.

Adres do korespondencji:

Lek. Sylwia Przybylska-Kuć
Klinika Chorób Wewnętrznych UM
ul. Staszica 16, 20-081 Lublin
Tel.: 81 532-77-17, e-mail: przybylskasywia1@wp.pl

Praca wpłynęła do Redakcji: 17.02.2014 r.

Po recenzji: 14.04.2014 r.

Zaakceptowano do druku: 29.04.2014 r.